

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

7/21780
60/157

Sayı : 43728771-610.00- 4465
Konu : 7/21780 Esas Sayılı Yazılı Soru Önergesi

18 EYLÜL 2013
ÇOK İVCELİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: (a) Türkiye Millet Meclisi Başkanlığının 06.05.2013 tarihli ve KAN.KAR.BŞK.A.43452547-120.00-7/21780-200045 sayılı yazısı.

(b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 10.05.2013 tarihli ve 31853594-610-2-4047-2463 sayılı yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazıyla Başbakanlığa iletilen, ilgi (b)'de kayıtlı yazıyla Bakanlığımız koordinatörlüğünde cevaplandırılması talep edilen Ankara Milletvekili Sayın İzzet ÇETİN'in Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği 7/21780 esas sayılı yazılı soru önergesinde yer alan hususlar ile ilgili bilgiler ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

EKLER :
1-Yazılı Soru Önergesiyle İlgili
Cevaplar (6 sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bilgi :
- Başbakanlığa

Adres: Necatibey Cad. No:110/A-06100 Yücetepe-ANKARA
Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97
Faks: +90 (312) 294 69 77
Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

okaynar@kalkinma.gov.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://dpteb.dpt.gov.tr/Sorgu> adresinden 28BU-KUVY-85U7 kodu ile yapılabilir.

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

ANKARA MİLLETVEKİLİ SAYIN İZZET ÇETİN'İN YÖNELTİĞİ 7/21780 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİYLE İLGİLİ CEVAPLAR:

Soru 1: Yaptığımız konuşmada “Eğer üzerimize giydiğimiz elbise, Bangladeş'te 5 yaşındaki bir çocuğun umutlarıyla dokunduysa” derken ülkemizde 1 milyona yakın çocuk işçinin bulunduğunu gösteren TÜİK çocuk işgücü çalışmasını biliyor muydunuz?

Soru 2: Bugün 893 bin gibi ciddi bir büyüklüğe ulaşan işgücü sayısı iktidara geldiğiniz 2002 yılının sonunda neydi? Yıllara göre sayısal değişimi nasıl olmuştur?

Cevap 1-2: Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Onüçüncü Çalışma İstatistikçileri Konferansında benimsenen temel tanım ve kavramların kullanıldığı Hanehalkı İşgücü Anketleri, Ülkemizde Ekim 1988'den itibaren düzenli olarak uygulanmaktadır. Ayrıca, zaman zaman işgücü anketlerinin kapsamına giren çeşitli konularda ilave bilgi derlemek amacıyla ek soru formları geliştirilerek Hanehalkı İşgücü Anketleri ile birlikte modüler anketler de gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde Hanehalkı İşgücü Anketine ilave bir modül olarak, ilki Ekim 1994'de, ikincisi ise Ekim 1999'da uygulanan Çocuk İşgücü Anketi, ILO ile Türkiye İstatistik Kurumu arasında imzalanan projeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Bu konuda güncel veriye duyulan ihtiyaç nedeniyle, 2006 yılında Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC) çerçevesinde, ILO ile TÜİK arasında imzalanan yeni bir proje kapsamında Çocuk İşgücü Anketi, Hanehalkı İşgücü Anketi ile birlikte Ekim, Kasım ve Aralık aylarında uygulanmıştır.

Dördüncü Çocuk İşgücü Anketi ise; 2012 yılında TÜİK tarafından önceki uygulamalarda olduğu gibi yine Hanehalkı İşgücü Anketi ile birlikte Ekim, Kasım ve Aralık aylarında uygulanmıştır.

Çocuk İşgücü Anketi'nin amacı; Türkiye'de çalışan çocuklar konusunda ulusal bir veri oluşturmak ve çalışan çocukların hangi sektörlerde ve hangi çalışma koşullarında çalıştıklarını; sosyal, ekonomik ve demografik özelliklerini ortaya koyabilmektir.

2012 yılı sonuçlarına göre; ekonomik faaliyette çalışan 6-17 yaş grubundaki çocukların istihdam oranı %5,9'dur. Bu yaş grubundaki istihdam oranı 2006 yılı sonuçlarına göre aynı düzeyde kalırken, çalışan çocuk sayısında ise 3 bin kişilik bir artış gerçekleşmiştir. Çocukların istihdam oranı, 6-14 yaş grubunda %2,6, 15-17 yaş grubunda ise %15,6'dır. Türkiye genelinde 6-17 yaş grubunda istihdam edilen çocukların %44,8'i kentlerde, %55,2'si kırsal yerlerde yaşamakta olup, %68,8'i erkek ve %31,2'si ise kız çocuklarıdır.

Tablo: Temel Çocuk İşgücü Göstergeleri (6-17 yaş), 2006-2012

Göstergeler	2006 ⁽¹⁾ (Ekim-Kasım-Aralık)		2012 (Ekim-Kasım-Aralık)	
	(Bin kişi)	(%)	(Bin kişi)	(%)
6-17 yaş grubu nüfus	15.025	-	15.247	-
İstihdam (6-17 yaş)	890	100	893	100
Yaş grubu				
6-14	285	32	292	32,7
15-17	605	68	601	67,3
Cinsiyet				
Erkek	601	67,5	614	68,8
Kadın	289	32,5	279	31,2
Yerleşim yeri				
Kent	490	55,1	400	44,8
Kır	400	44,9	493	55,2
Sektör				
Tarım	326	36,6	399	44,7
Sanayi	275	30,9	217	24,3
Hizmet	289	32,5	277	31
İşteki Durum				
Ücretli veya yevmiyeli	505	56,7	470	52,6
Kendi hesabına	24	2,7	10	1,1
Ücretsiz aile işçisi	362	40,7	413	46,2
İstihdam oranı (6-17 yaş)				
6-14	-	5,9	-	5,9
15-17	-	2,5	-	2,6
	-	16,6	-	15,6

⁽¹⁾2006 yılı sonuçları, 2008 bazlı nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

Not: Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Ayrıca; TÜİK'in 2002 yılına ilişkin spesifik bir çalışması olmamakla birlikte 1999 yılına ait verilere erişmek mümkündür. 1999 yılın verilerine göre ise;

- Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki çocuk sayısı (6-17) 15.822 milyon,
- İstihdam edilen çocuk sayısı (6-17 yaş) 2.270 milyon,
- Okula devam eden çocuk sayısı (6-17 yaş) 12.526 milyon

kişi olup, söz konusu sayılarda çocukların okula devam ve istihdama katılmama durumlarında bir iyileşme yaşandığı gözlemlenmektedir.

Soru 3:TÜİK'in 02/04/2013 tarih ve 13659 sayılı haber bülteninde yer alan Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre çalışan çocukların %50,2'si okula devam etmemektedir. Çalışan çocukların okula devam etmelerinin sağlanması konusunda hükümetinizin başarısızlığının nedeni nedir?

Soru 4:Aynı haber bülteninde çocuk işçiliğine ilişkin 2006 yılı sonuçları da yer almıştır. Buna göre 2012 yılı sonunda çocuk işçi sayısı, 2006 yılına göre azalmayıp artmıştır. Çocuk işçiliğinin, çocuk emeği sömürsünün azaltılması ya da ortadan kaldırılmasında hükümetinizin başarısız olmasının nedeni nedir?

Cevap 3-4:Çocuk işçiliği ile mücadele hususu ülkemizde pek çok kurumu ilgilendirmekle birlikte, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda ÇSGB tarafından yapılmış ve yapılmakta olan çalışmalara aşağıda yer verilmektedir.

Yapılmış Çalışmalar-Projeler:

- Kuruluşundan beri çocuk işçiliğini önemli bir konu olarak ele alan ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) 1992-1993 yıllarından itibaren “Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Ulusal Programı”nı başlatmıştır. Programa katılan ülkelerdeki çalışan çocukların korunması amacıyla gerçekleştirilen ulusal düzeydeki çalışmalar, kamu, gönüllü kuruluşlar ve ilgili kilit gruplar (işçi sendikaları, iş müfettişleri, işveren örgütleri, eğitimciler, basın, aileler, çocuklar ve diğerleri) tarafından yürütülmektedir. ILO’ya göre IPEC projeleri kapsamında çocuk işçiliği ile etkin bir mücadele için ulusal bir plan ve strateji oluşturulmalıdır.
- AB’ye katılım sürecindeki Türkiye 1992 yılında çocuk işçiliği ile mücadele amacıyla IPEC programına katılmış ve program kapsamında çeşitli projeleri uygulamaya koymuştur. 2005-2007 yılları arasında Programın uygulanabilmesi için ILO ile AB Komisyonu arasında Kasım 2005’de bir sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre programın finansmanını Avrupa Komisyonu üstlenmiştir. 1992-1993 yıllarını kapsayan birinci faaliyet döneminde sorun sebepleriyle birlikte derinlemesine incelenmiş, politika yapıcılarının duyarlılıklarının artırılarak öncelikli alanların belirlenmesine yönelik çalışmalar tamamlanmış ve konunun ekonomik ve sosyal politika, program ve bütçeler içinde yer alması sağlanmıştır. 1994-1995 dönemi çalışmaları bir önceki faaliyet döneminde edinilen bilgi, tecrübe ve veriler üzerinden geliştirilerek devam etmiştir. 1996-1997 dönemindeki çalışmaların dayanağı mülga Devlet İstatistik Enstitüsü (TÜİK) tarafından yapılan “Çocuk İşgücü Anketi” ve ÇSGB İş Teftiş Kurulu müfettişlerinin 7 ilde yürüttüğü “En Yüksek Riske Sahip Sektörler” araştırmasına dayandırılmıştır. Bunların sonuçları daha önceki dönemlerden elde edilen birikim ve tecrübeyle birleştirilerek bir sonraki döneme hazırlık yapılmıştır. 1998-1999 döneminden sonra ise çalışmaların kapsamı iyice genişletilmiş ve çok sayıda kurum ve kuruluşa yayılmıştır. Bunlar aileler, öğretmenler, işverenler, iş müfettişleri, polis, yerel otoriteler, hükümette politika oluşturanlar ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Bir diğer amaç da diğer Birleşmiş Milletler organları (özellikle UNICEF) ile işbirliğini geliştirmek ve daha geniş kitlelere ulaşmaktır.
- Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi için Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi ILO/IPEC kapsamında ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanan “Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi için Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi” çocuk işçiliği ile mücadelede bir yol haritası niteliğindedir. Hazırlanan program çerçevesine göre öncelikle Türkiye’deki çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin neler olduğu belirlenmiştir. Belirlenen en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin bütüncül, katılımcı, çok taraflı ve takvimlendirilmiş, ülkenin kalkınma planlarına entegre bir programla belirli süre içinde önlenmesi hedeflenmiştir.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışan Çocuklar Bölümü tarafından yürütülen projeler ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü Çalışan Çocuklar Bölümünün yararlanıcı kuruluş olduğu “Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Projesi”, AB tarafından finanse edilmiş ve ILO Türkiye Temsilciliğinin teknik desteğiyle yürütülmüştür. 26/11/2005 tarihinde sözleşmesi imzalanan ve toplam iki yıl süren bu projenin bütçesi 5,3 milyon Avro olup, seçilen 7 pilot ilde uygulanmıştır: Ordu, Sinop, Van, Elazığ, Erzurum, Kastamonu ve Çankırı. Projenin uygulandığı bu 7 ilde “İl Proje Koordinasyon Ofisleri (İPKO)” kurulmuştur. Bu ofisler çalışan çocukların proje ofislerine devam edebilenlerine çeşitli eğitim, rehabilitasyon ve maddi yardım desteği sunmuşlardır.

Bu maddi yardımlar eğitim masraflarına destek olabilmek amacıyla önlük, çanta, kırtasiye malzemeleri gibi okul eşyaları ve onların kişisel bakımları için gerekli olan malzemeler üzerine yoğunlaşmıştır. Bunların dışında eğitim amaçlı takviye kursları ile sosyal ve kültürel yönlerini geliştirecek aktiviteler de gerçekleştirilmiştir. Projenin en temel amaçlarından biri olan, çocukların iş yaşamından okula yönlendirilmesini gerçekleştirmek için onların okula devamlılıkları izlenmiş ve bunun için, seçilen okullarda “okul tabanlı izleme sistemi” kurulmuştur.

Çocuk işçiliği sorununun ortadan kaldırılması için tek bir kurumun çabası yeterli olmayacağından proje için seçilen yedi ilde valiliklerin başkanlığında kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla “İl Eylem Komiteleri (İEK)” kurulmuştur. Proje için seçilen yedi ilde alan araştırması yapılmıştır. Araştırma kapsamında, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından örneklem seçilen, projeye dahil 7 il, 94 ilçe, 103 belde ve 330 köyde toplam 99.356 hane ile görüşme yapılmıştır. Bu araştırma ile işgücünde yer alan 6-17 yaş grubundaki çocukların çalışma hayatı, eğitim, sağlık sorunları, çocuk işçiliğinin sebep ve sonuçları, sosyo-ekonomik, psiko-sosyal ve eğitimsel karakteristiklerine ilişkin bilgiler derlenmiştir. Proje sonu hedefi 1.500 çocuk olmasına rağmen; faaliyetler kapsamında 4.858 çalışan veya çalışma riski bulunan çocuğa ulaşılmıştır.

- ÇSGB Çalışan Çocuklar Bölümünün yürüttüğü bir diğer proje de “Tarladan Okula Projesi”dir. Proje 2005 Eylül ayında ABD Çalışma Bakanlığı ve ILO desteği ile ÇSGB ve MEB koordinasyonunda ve IMPAQ Firmasının yürütümünde başlatılmıştır. Proje kapsamında, gezici ve mevsimlik tarım işlerinde çalışan veya çalıştırılma riski olan 10.000 çocuğun temel ve mesleki eğitim almalarının sağlanması amaçlanmıştır. Proje, Ankara, Şanlıurfa, Gaziantep, Elazığ, Ağrı, Mardin illerinde 2004-2008 yılları arasında yürütülmüş, 26 Eylül 2008 tarihinde sona ermiştir. Proje kapsamında, 8.365 çocuk tespit edilmiş ve bu çocuklardan 5.571’i proje hizmetlerinden yararlanmıştır.
- ÇSGB Çalışan Çocuklar Bölümünün ILO/IPEC kapsamında yürüttüğü bir diğer çalışma ise “Çocuk İşçiliği Konusunda Ulusal Kapasitenin Geliştirilmesi Doğrudan Eylem Projesi”dir. Bu proje temelde; çocuk işçiliğinin önlenmesi için destekleyici bir çevrenin yaratılması amacıyla Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesinin uygulanmasına yönelik ulusal kapasitenin geliştirilmesini ve çocuk işçiliği ile ilgili konuların ulusal politika ve programlara dahil edilmesini amaçlamaktadır. Projenin ana hedef grubunu çocuk işçiliği alanında doğrudan veya dolaylı yer alan kamu kurumları ve STK’lar oluşturmaktadır.

- Mobilya Sektöründe Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Sona Erdirilmesi Projesi, ÇSGB İş Teftiş Kurulu tarafından üç ilde (Ankara, İzmir, Bursa) uygulamaya konmuştur. Mobilya sektöründe çalışan 2.500 çocuğun çalışma yaşamından çekilerek uygun eğitim programlarına yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Proje kapsamında eğitim faaliyetleri, sosyal faaliyetler, giyim ve kırtasiye yardımları yapılmıştır. Eğitim faaliyetleri; işveren ve işveren vekili eğitimleri, çırak-çocuk- genç işçi eğitimleri, aile eğitimleri ve kardeş eğitimleri olarak özetlenebilir.
- Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Yönlendirilmesi Projesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından 11 ilde uygulamaya konmuştur. Bu iller; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli ve Şanlıurfa'dır. 6.700 çocuğun hedeflendiği projede çocukların çalışma yaşamından çekilerek eğitime yönlencmeleri amaçlanmıştır. 1.000 ailenin de mesleki eğitim ve gelir getirici etkinliklere katılımı sağlanmıştır.
- Mevsimlik Gezici ve Geçici Tarım İşlerindeki En Kötü Biçimdeki Çocuk İşçiliğinin Eğitim Yoluyla Sona Erdirilmesi Projesi, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından Adana Karataş'ta uygulamaya konulmuştur. Proje kapsamında 2.750 çalışan ya da çalışma riski taşıyan çocuk hedeflenmiştir. Bu çocuklar çalışma yaşamından çekilerek uygun eğitim programlarına yerleştirilecek ve çalışma yaşamına atılmaları önlenecektir.
- Çocuk İşçiliğine Karşı Toplumsal İşbirliği Projesi, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) tarafından Adana'da uygulamaya konulmuştur. Proje sokakta, sanayide ve mevsimlik tarım işlerinde çalışan toplam 350 çocuğu hedef almaktadır.

Yukarıda ifade edilen projelerin sonucunda politika oluşturma düzeyinde ÇSGB, il düzeyinde valilikler, diğer kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları önemli düzeyde bir başarı elde etmişlerdir.

Ülkemiz ILO/IPEC projelerinde gösterdiği başarı ile programa giren diğer ülkeler için de özendirici olmuştur. Türkiye, ILO/IPEC programı ile "Aday ülkeler arasında seçilen projeler" uygulamasının ilkinde Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü tarafından bir başarı öyküsü olarak seçilmiştir.

Yapılmakta Olan Çalışmalar-Projeler:

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca; 2012 Yılı Yatırım Programına alınan Çocuk İşçiliğinin Önlenmesinde Yerel Kaynakların Etkinleştirilmesi Projesi kapsamında çocuk işçiliğinin yoğun görüldüğü pilot illerde çocuk işçiliği büroları kurulmuş ve buralarda çalışacak personelin temini ve bu kişilerin eğitimi kapsamında çalışmalar sürdürülmektedir. Personel eğitimi konusunda ise ÇSGB-UNICEF ortak çalışmalar yürütmektedir.
- Fındık tarımında çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin önlenmesi çalışmaları kapsamında ise bu konuda toplumsal farkındalık artırmak için afiş, branda ve broşürler hazırlanarak fındık üretiminin yoğun olduğu 10 ile gönderilmiştir. ILO

tarafından Orduda başlatılan; Fındık Tarımında Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Önlenmesi Projesinin ÇSGB ile ortak yürütülmesine karar verilmiştir.

- ÇSGB tarafından yürütülen e-dönüşüm projesi kapsamında çocuk işçiliği konusunda entegre bir izleme sistemi kurmak üzere hazırlıklar sürdürülmektedir.
- AB Katılım Öncesi Mali Yardımlar IKG-OP Kapsamında uygulanmak üzere; “Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi” konulu bir proje hazırlanmaktadır.
- Ayrıca kültürel ve sanatsal faaliyetlerde çalışan çocuklar için mevzuatta bulunan boşluğu gidermek üzere başlatılan çalışmalar son aşamaya gelmiş olup, bu kapsamda hem kanun hem yönetmelik düzenlemeleri hazırlanmıştır. Bu konuda duyarlılık-farkındalık yaratmaya yönelik film, afiş çalışmaları ise Oyuncular Sendikası ve ILO ile ortak olarak hazırlanmıştır.

Soru 5:4+4+4 zorunlu eğitim sistemi uygulamasının çocuk işçiliğinin artmasına neden olduğu ileri sürülmektedir. Bu konuda bir çalışma yapılmış mıdır? 4+4+4 zorunlu eğitim sistemi çocuk işçiliğinin artmasında etkili olmuş mudur?

Cevap 5: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün (Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğü) 25/08/2011 tarihli ve 9982 sayılı yazısıyla uygulamaya konulan Aşamalı Devamsızlık Yönetim Modeli (ADEY) çocukların okula devamlarını sağlamak için geliştirilmiştir.

Bu modül, temelde öğrencinin okula gelmediği gün itibarıyla başlamakta olup öğrencinin ailesinin bilgilendirilmesi (mektup, ev ziyareti vb. yollarla) ve devamsızlığın nedenlerinin araştırılarak izale edilmesi şeklinde işlemektedir. Dolayısıyla okula devamsızlık konusunda yapılan çalışmalar genel olarak tüm çocukların okula devamlarının sağlanması yönünde yapılmaktadır.

Son yıllarda okullaşma oranı büyük oranda artış kaydedilmiştir. Mecburi eğitim çağındaki çocuklar ders saatlerinde okullarına devam etmektedir. 4+4+4 şeklindeki kademeli 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasından sonra her kademedeki öğrencilerimizin okula kazandırılması ve devamlarının sağlanması, kurulan ekiplerce büyük bir titizlikle yürütülmektedir. Aileler birebir ziyaret edilip çocuğun okula kaydı ve devamı sağlanmakta, kırtasiye, giyim gibi ihtiyaçları karşılanmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere de destek eğitimi verilmektedir.

